

Цюпак, И.Н. Этапы развития и специфические особенности воспитания дошкольников Херсонщины во второй половине XX века [Текст] / И.Н. Цюпак // Специалист XXI века: психолого-педагогическая культура и профессиональная компетентность [Текст]: матер. II Междунар. науч.-практ. Конф. (г.Барановичи, 27-28 ноября 2013 г.) / Барановичский гос. ун-т. – Барановичи: РИО БарГУ, 2013, – С. 205-207.

И.Н. Цюпак
Херсонский государственный университет,
г. Херсон, Украина

ЭТАПЫ РАЗВИТИЯ И СПЕЦИФИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ВОСПИТАНИЯ ДОШКОЛЬНИКОВ ХЕРСОНЩИНЫ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XX ВЕКА

Введение.

В современных условиях постоянных изменений та перебудов, що торкаються всіх сторін життя суспільства, особливо важливо усвідомити цінність педагогічного досвіду вихователів, методистів, працівників дошкільної освіти. Вивчаючи їхні досягнення, можна оцінити вагомий внесок педагогів-попередників у розвиток навчально-виховного процесу дошкільних закладів Херсонщини з метою впровадження їх у роботу сучасних дошкільних навчальних закладів, враховуючи етнічні, природні та соціально-економічні ресурси області у досягненні мети виховання дитини.

Історико-педагогічні дослідження на рівні регіону або в межах певного часового періоду цінні тим, що розкривають специфічність виховання в залежності від впливу географічних, соціально-економічних умов на організацію навчально-виховного процесу.

Простежуючи становлення системи дошкільного виховання України, нами було виявлено те, що дослідження з історико-педагогічних питань дошкільної освіти науковцями розглядалося з різних боків, а саме:

- за часовими межами: 1836 – 1918 рр. (Г.Рого), друга пол. XIX - поч. XX ст. (Т.Головань, Н.Туренко), друга пол. XIX ст. - 1939 р. (З.Нагачевська), 1919-1933рр. (О.Бондар), 1917 – 1941 рр. (Т.Єськова), 1918 – 1939 рр. (Т.Пантюк), кін. 50-х – поч. 90-х рр. (С.Дітковська), друга пол. XX ст. (А.Чаговець);

- за регіонами: Автономна республіка Крим (Т.Головань), Закарпаття (Г.Рого), Галичина (З.Нагачевська), Слобожанщина (Н.Туренко), Донбас (С.Дітковська);

- за проблемами: внесок громадських асоціацій, приватних осіб та асоціацій у розвиток дошкільного виховання (Н.Туренко), система дошкільного виховання (О.Бондар), виховання працелюбності на заняттях з ручної праці (Т.Єськова), теорія і практика фізичного виховання (Т.Пантюк), відомчі дошкільні заклади (С.Дітковська), формування здорового способу життя дітей дошкільного віку (А.Чаговець), управління розвитком дошкільної освіти (Л.Пісоцька), об'єкти дитячого дошкільного та позашкільного виховання надмалої місткості в житловому середовищі (О.Юрчишин), педагогічна думка і просвітництво в жіночому русі (З.Нагачевська).

Варто зазначити те, що дошкільна освіта Херсонщини не посіла належного рівня в історико-педагогічних дослідженнях. Тому виникла потреба проаналізувати її педагогічні ідеї та надбання.

Основная часть.

Розвиток дошкільного виховання на Херсонщині розглядаємо як складову історико-педагогічної науки України, посилаючись на періодизацію, виділену О.Адаменко [1,], щодо розвитку теорії виховання, О.Сухомлинською [2,] – щодо розвитку української національної думки. Враховуючи те, що будь-яка періодизація не може бути в повній мірі розкритою, внаслідок неповноти або відсутності інформації та враховуючи те, що періодизація розвитку дошкільного виховання на Херсонщині не розроблена, пропонуємо виділену та обгрунтовану нами періодизацію.

Першим етапом у розвитку дошкільного виховання на Херсонщині у другій половині XX століття можна вважати період під назвою «відбудова дошкільного виховання» з 1950 по 1957 рік. Цей період характеризується прискоренням розвитку промисловості та народного господарства, у зв'язку з чим до середини 50-х рр. кількість дитячих дошкільних закладів на території Херсонщини досягла довоєнного рівня.

Провідною тенденцією цього періоду було відновлення та збільшення мережі дошкільних закладів за рахунок ремонту старих та будівництва нових приміщень, перевірка та контроль організації виховання. До них ми відносимо масове збільшення кількості тимчасових дошкільних майданчиків при колгоспах, організацію підготовки вихователів до роботи у цих закладах. Виховання в таких закладах проводилося за старими програмами, що в свою чергу не задовольняло виховних потреб населення.

Другим етапом у розвитку дошкільного виховання на Херсонщині можна вважати період, що має назву «розвиток суспільного дошкільного виховання» з 1958 по 1979 рік. Характерним для цього періоду є масова організація шкіл передового досвіду, відкриття методичних об'єднань, педагогічних читань, семінарів-нарад для поширення педагогічного досвіду та вдосконалення методичної роботи.

Дошкільні працівники області багатма своїми здобутками завдячують творчому запозиченню передового досвіду з інших областей республіки, країни загалом. Існувала практика такого творчого пошуку, а

само: ініціативна група працівників дошкільних закладів виїжджала на місце, вивчала стан справ, розробляла рекомендації щодо впровадження досвіду з урахуванням специфіки свого краю.

Третім етапом у розвитку дошкільного виховання на Херсонщині можна вважати період під назвою «перебудова дошкільного виховання» з 1985 по 1991 роки, який характеризувався вдосконаленням освітньо-виховного процесу за рахунок впровадження та поширення передового педагогічного досвіду працівників дошкільної освіти області.

Роки перебудови характеризувалися активним будівництвом дошкільних закладів, сприяло цьому те, що на місцях відділи народної освіти під керівництвом партійних і радянських органів спільно із зацікавленими відомствами складала перспективні плани спорудження ясел-садків як за рахунок державних капіталовкладень, так і на кошти підприємств, колгоспів, радгоспів.

Четвертим етапом у розвиткові дошкільного виховання на Херсонщині можна вважати період під назвою «демократичність дошкільного виховання» з 1992 по 2013 рік. Характерною особливістю цього періоду є звернення уваги держави до суспільних проблем дошкільного виховання.

Управління освіти всіляко підтримувало творчі пошуки педагогічних колективів щодо впровадження новітніх інформаційних та педагогічних технологій, створення нетрадиційних закладів, які б задовольняли освітні потреби здібних та обдарованих дітей.

Розкриваючи періоди, нами було виділено такі регіональні особливості Херсонщини, що мали вагомий вплив на організацію та здійснення виховання дітей дошкільного віку:

- географічне розташування регіону, а саме - поблизу Чорного та Азовського морів, що дає переваги у використанні природних ресурсів під час оздоровлення дітей дошкільного віку;

- поліетнічність регіону, яка полягає в етноприналежній специфіці виховання, оскільки Херсонщина як етнічний регіон ще з минулих часів має свою специфіку та характерні риси, що пояснюється особливістю її заселення, тому розвиток освітньої галузі має тісний взаємозв'язок з етнічною структурою населення;

- економічний розвиток регіону. Завдяки стрімкому промислового та сільськогосподарському розвитку Херсонської області, що вплинуло на трудову зайнятість населення, виникає потреба в організації таких типів дошкільних закладів, як відомчий та сезонний, які мали свої специфічні особливості у роботі.

Освітні проблеми Херсонщини вирішувалися завдяки доробкам теоретиків та практиків дошкільної освіти, які зробили вагомий внесок у розвиток навчально-виховних закладів для дітей дошкільного віку, видавали посібники, організували методичні об'єднання, підготовчі курси та з'їзди, ділилися своїм досвідом, розкривали секрети педагогічної майстерності.

На основі вивчення педагогічного досвіду роботи вихователів Херсонщини, було розкрито основні тенденції становлення і розвитку дошкільного виховання в області у другій половині ХХ століття:

- відбудова та збільшення мережі дошкільних закладів за рахунок відновлення старих та будівництва нових. До них ми відносимо масове збільшення кількості тимчасових дошкільних майданчиків при колгоспах, організацію дошкільних закладів при відомствах;

- організація при відділах народної освіти методичних кабінетів, при передових дошкільних закладах методичних об'єднань, завданням яких були конкретна диференційована допомога дошкільним працівникам у їхній повсякденній виховній роботі з дітьми;

- вивчення, розповсюдження і впровадження передового педагогічного досвіду;

- комплексний підхід колективу дитячого садка та керівників відомств до розв'язання виховних, організаційних, педагогічних, кадрових, господарських завдань.

Виховання дошкільників за умов співпраці з підприємствами, господарствами сприяло вирішенню освітньо-виховних завдань батьками (які працювали) та педагогічними колективами для комплексного виховання дитини в родині та в дитячому садку.

Освітньо-виховна робота у дитячих дошкільних закладах усіх типів проводилася відповідно до єдиної стандартизованої програми, що передбачало відсутність будь-яких розбіжностей у реалізації на практиці її вимог. Однак неналежне фінансування, недостатня оснащеність дошкільних закладів наочною та методичною літературою спонукали вихователів до пошуків нових ідей щодо організації навчально-виховного процесу. У своїй пошуковій роботі вихователі-практики спиралися на особливості Херсонського регіону, що вплинули на специфіку діяльності ДНЗ.

Вигідне територіальне розміщення Херсонського краю біля Чорного та Азовського морів, дозволяло зміцнювати здоров'я дітей не лише за рахунок переходу дошкільних закладів на літній оздоровчий період, а й через оздоровлення на дачах, у санаторіях та таборах. Вивчений досвід (дитячий садок "Казка" БМУ-24 (1988) у смт.Каланчак Херсонської області, дитячі садки Херсонського бавовняний комбінату) підтверджує, що проблемі оздоровлення дітей приділялася особлива увага й це була цілеспрямована робота всього педагогічного колективу на тривалий період.

Вивчаючи передовий педагогічний досвід педагогів Херсонщини, було виявлено, що вони неодноразово зверталися до ідеї трудового виховання дітей дошкільного віку. Основним науковим джерелом, на яке спиралися освітяни, був досвід роботи В.Сухомлинського (колектив Херсонського дошкільного дитячого будинку). Педагогічні ідеї відомого науковця-практика, щодо виховання дошкільників набули широкого розповсюдження в навчально-педагогічному процесі дошкільних закладів.

Досвід вихователів Херсонщини (В.Перхняк, Н.Криворученко, Н.Єфімової, Г.Гнибиди) був присвячений проблемі трудового виховання. Підґрунтям для цього була наявна різноманітність зосереджених в області професій, що характерні для харчової промисловості, сільськогосподарського машинобудування, суднобудування і сільського господарства. Така робота мала більш широкий спектр взаємодії дитини з різними видами виробництва та позитивно сприяла вихованню поваги до праці й ознайомлення дітей з професією дорослих.

Досвід вихователів З.Мерончук (Екран бережливості), М.Альошкіної, В.Онипченко був спрямований на виховання рис бережливості й економності у дітей в усіх вікових групах.

У регіоні у значній частині дошкільних закладів навчання й виховання провадилось російською мовою. Крім того, в Херсонській області існували дошкільні групи, у яких виховання дітей здійснювалось іншими національними мовами (російською, єврейською), через що виникла потреба в залученні дітей цих національностей до державної мови України вже з раннього віку. Враховуючи поліетнічну особливість регіону, у 1989 році розпочала свою роботу науково-методична лабораторія національних меншин Південноукраїнського регіонального інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів (працює по теперішній час), метою якої було розв'язання питань формування українського мовлення дітей, ознайомлення їх з культурними традиціями народу.

Результат роботи та ідеї висвітлювалися у щорічних звітах творчих груп лабораторії національних меншин, кожен член якої розкривав свій досвід опрацювання обраної теми (Л.Кошак, М. Білокінь, О.Карпусь, М.Маценко). На засідання запрошувалися завідуючі, методисти ясел-садків, керівники семінарів, методоб'єднань.

Таким чином, розглянутий педагогічний досвід вихователів Херсонщини щодо організації виховної роботи у дошкільному закладі, дав поштовх до становлення системи дошкільного виховання Херсонського регіону та був поширений за його межами, став прикладом зразкової та винахідливої роботи педагогічних колективів (ясла-садок колгоспу ім.Кірова Білозерського району, ясла-садок №1 "Орлятко" Новокаховського електромашинного заводу, дитячий садок "Золотий ключик" колгоспу ім. Кірова Скадовського району, дитячий садок "Буратіно" заводу ім.Петровського м.Херсон, дитячий комбінат № 6 "Червоні вітрила" Херсонського морського порту, ясла-садок №14 м.Херсону, дошкільні заклади №№ 3, 8, 13, 14 м.Генічеська, «Рибка» рибоконсервного заводу м.Генічеська, «Теремок» тресту «Генічеськагробуд», Партизанський №7, Озерянський, Новогригорівський).

Суспільне дошкільне виховання є важливою ланкою загальної системи освіти в Україні, що потребує оновлення й удосконалення. Саме тому актуально й корисно буде ознайомити педагогів дошкільних закладів, батьків і працівників освіти, з педагогічними ідеями та практичними порадами з розвитку мережі дошкільних навчально-виховних закладів, що передували збільшенню кількості дитячих садків у другій половині ХХ століття.

Творче використання накопиченого досвіду з розширення мережі дошкільних закладів зазначеного періоду та врахування специфічних особливостей регіону сприятиме спробі модернізувати навчально-виховний процес на сучасному етапі розбудови довкілля.